

LUČATÍNSKE

30. september 2011 ročník V. / číslo 3

zdarma do každej domácnosti

ZVESTI

Príhovor

Siedmy deň v týždni - nedeľa

Prírodnou fyziologickou potrebou človeka je jeden deň v týždni si oddýchnuť. Takýmto dňom oddychu je nedeľa a to bez rozdielu či je človek veriaci, alebo nie. Všetci máme v sebe zakódované, že po práci si musíme oddýchnuť. Nedeľu, ako deň oddychu, dodržiavali už aj naši predkovia, aby nabrali nových síl do ďalšieho pracovného týždňa. Nedeľa slúžila na to, aby sa spolu stretli vo svojich rodinách, išli na návštevu, zúčastnili sa v kostoloch na bohoslužbách a na omšiach, išli na futbal, na pivo, skrátka, nedeľa slúžila k oddychu. Okrem nedeľ si ľudia dodržiavali aj cirkvou prikázané sviatky, ktoré sa vyskytli v priebehu pracovného týždňa.

Tento nepísaný zákon bol donedávna prísne dodržiavaný aj v našej obci. V nedeľu tu bolo ticho, lebo každý rešpektoval zaužívané pravidlo a verejná mienka by bola iné konanie odsúdila. Pracovať v nedeľu bolo výnimočne povolené len vtedy, ak išlo o záchranu úrody počas nepriaznivého počasia. Postupom času sa situácia zmenila.

Možno postupnou výmenou generácií, alebo príchodom nových obyvateľov do našej obce, ktorí pochádzajú z iného prostredia a necítia potrebu dodržiavať nedeľu ako deň pokoja. Preto v nedeľu počuť motory kosačiek, pílu a iných pracovných nástrojov, ktoré v priebehu týždňa boli nečinné. Pracujúci spoluobčania si neuvedomujú, že svojou činnosťou (hlukom) traumatizujú svoje okolie. Ak si chcete napr. s návštevou posediť na dvore, alebo v záhrade a pritom musíte stále počúvať monotónny zvuk strojov, nie je to nič príjemné.

Týmto príhovorom sa nechcem dotknúť „modernej“ menšiny v našej obci, pre ktorých nie je nedeľa dňom oddychu. Naopak, chcem ich poprosiť, aby rešpektovali „zaostalú“ väčšinu, ktorá si pamätá zásady svojich predkov, že treba deň sviatočný svätiti. O slovenskom národe sa hovorí, že je pracovitý, ale preháňať to určite netreba.

Marián Piši,
starosta obce

Vyhodnotenie súťaže o najkrajšie okno, balkón a predzáhradku

S príchodom jesene sa v našej obci spája ukončenie súťaže o najkrajšie okno, balkón a predzáhradku. V jej tohtoročnom treťom ročníku o víťazoch rozhodovala päťčlenná komisia v zložení Magdaléna Feiková, Katarína Hanzelová, Eva Uhríková, Jarmila Kováčová a Jana Šutková. Členky komisie počas celého obdobia od jari do jesene sledovali a hodnotili jednotlivé kategórie. Až prišli ku konečnému verdiktu. Tu sú výsledky:

V kategórii **Najkrajší balkón** prvenstvo udelili **Anne Turčanovej (197)**, druhé miesto získala **Eva Uhríková (203)** a tretie **Ľudmila Fúdorová (84)**.

V kategórii **Najkrajšia predzáhradka** všetky členky komisie najviac presvedčila víťazka **Zuzana Majerová (97)**, ďalej

Ľudmila Fúdorová (84) a **Marta Šišiaková (209)**.

V kategórii **Najkrajšie okno**, mimochodom ocenenia by si zaslúžili takmer všetky kvetmi obsypané okná lučatínskych domov, predsa len najlepšie umiestnenie získala **Jana Svetlíková (171)**, za ňou v tesnom závесе skončili **Dagmar Hrašková (116)** a **Ľubica Otiepková (148)**.

Všetkým, samozrejme, srdečne gratulujeme!

Ocenenie však prináleží každému domu v Lučatíne, ktorého gazdina (aspoň tak sa predpokladá, pretože víťazkami sú – ženy), sa díva do ulice cez ten svoj neopakovateľný záhon kvetov a aj umeleckých výtvorov tých najrozmanitejších farieb a tvarov.

Od srdca k srdcu

Mgr. Peter Ivanič, dekan, Rímskokatolícka cirkev, Farnosť Slovenská Ľupča (pod ktorú patrí aj naša obec Lučatín)

„Byť darom pre iných“

Na úvod tohto môjho stretnutia sa s Vami prostredníctvom pár slov, ktoré chcem adresovať ľuďom dobrej vôle, dovoľte mi Vás pozdraviť pozdravom veľkého apoštola národov sv. Pavla: „Pokoj a milosť Vám od nášho Pána Ježiša Krista.“

Raz na jednej návšteve v rodine som dostal od domácich otázku: „Pán farár,

modlite sa za to, aby nebola vojna...?“

Keď som išiel domov, rozmýšľal som nad touto otázkou. Spomenul som si na túto udalosť aj v týchto dňoch, kedy sme si spomínali na udalosti, ktoré sa pred desiatimi rokmi stali v USA, ale o ktorých dennodenne môžeme počuť aj v našich masmédiách. **(Pokračovanie na 2. strane)**

Z činnosti obecného úradu

Ukončené akcie, príprava projektov a riešenie havárií

K napísaniu tohto článku ma inšpirovali reči (v krčme), ktoré sa mi dostali do uší, že v obci sa nič nerobí. Veľmi ma mrzí, že sa občania neprídu opýtať priamo nás na obecný úrad alebo poslancov obecného zastupiteľstva (OZ). Napriek tomu som povďačný za tieto poznámky, lebo som si uvedomil, že vás, občanov, málo informujeme o tom, čo sme vykonali, na čom pracujeme a čo pripravujeme. Od teraz budeme v každých novinách stručne informovať o zasadnutí OZ obce Lučatín a o tom, čo sa v obci robí.

Začnem od kolaudácie a ukončenia dvoch etáp akcie „Chodníky Lučatín“. Akcia je ukončená, skolaudovaná a finančne vysporiadaná, to znamená, že obec nemá žiadne podľžnosti voči štátu, bankám, ani iným subjektom. Ihneď po ukončení uvedenej akcie sme konali a hľadali spôsob ako pokračovať v realizácii tretej etapy výstavby chodníka. Po získaní informácií a zistení priechodnosti projektu, sme sa rozhodli vypracovať nový projekt s názvom „Revitalizácia miestnych komunikácií“. Pod uvedeným názvom sa bude realizovať napr. tretia etapa chodníkov, rekonštrukcia Cintorínskej cesty, cesta ku Šramčíkovi, vybudovanie cesty z družstva Pod Brdo, atď. Projekt je spracovaný a kompletne pripravený, čakáme len na výzvu a ihneď sa podá žiadosť.

Spoločne s obcami mikroregiónu „RENTAR“ sme vypracovali projekt „Zefektívnenie separovaného zberu odpadu v mikroregióne RENTAR“. Ide o projekt, pri ktorom, konkrétne v našej obci, prejdeme na vrecový zber separovaného odpadu. Obec získa dopravný prostriedok na zvoz separovaného odpadu, rozšíri sa počet druhov separovaného odpadu, každá domácnosť získa kompostér a na likvidovanie konárov z ovocných stromov bude k dispozícii štiepkovač. Požadovaná

výška nenávratného finančného príspevku pre celý mikroregión je 1 560 000,- Eur.

Potom sú pripravené menšie projekty ako je „Výstavba multifunčného ihriska“, kde prebehlo aj verejné obstarávanie. Celková cena zákazky je 137 680,- Eur. Prostredníctvom „Programu obnovy dediny“ sme žiadali dotáciu na vybudovanie detského ihriska s názvom „Kutlienkové detské kráľovstvo“ na voľno časové a športové aktivity pre deti v našej obci. Naš projekt, ktorý vypracoval Ing. Michal Kasa s manželkou, získal plný počet bodov (100) a tiež čakáme na výzvu. Pri realizácii tohto projektu bude potrebná pomoc občanov (rodičov).

Prešiel nám čiastočne projekt z MV SR pod názvom „Úprava priestorov pre voľno-časové aktivity mládeže a ich plnohodnotné využívanie v obci Lučatín“, na ktorý sme žiadali 24 931,- Eur. Získali sme 5000 €. Ide o rekonštrukciu hasične tak, aby sa jej priestory dali využívať po celý rok. Zámer musíme zrealizovať do konca roku 2011.

Ďalšie žiadosti, napr. z MF SR „Výmena okien a dverí na kultúrnom dome a knižnici a rekonštrukcia elektroinštalácie“, kde sme žiadali 13 500,- Eur, nám neprešla. Tiež máme spracovanú projektovú dokumentáciu a pripravenú žiadosť

na rekonštrukciu kúpaliska a prehĺbenie vrtu na ihrisku, aby sme boli sebestační pri naplňaní kúpaliska a polievaní ihriska. V súčasnosti sme zareagovali na výzvu Úradu vlády SR a podali sme žiadosť o dotáciu na protipovodňovú ochranu. Žiadosť je zaregistrovaná a teraz je na nás spoločne s vedením Urbáru a s projektantom vytypovať vhodné lokality na miestnych tokoch Kutinský potok a Kút.

V poslednom období sme museli riešiť havarijné stavy na budove tunajšieho obecného úradu a školy. Na obecnom úrade sme zrealizovali výmenu kanalizácie a vodovodnej prípojky. Kanalizácia bola v dezolátnom stave, dažďová voda tiekla do základov budovy, čím v celom objekte došlo k navlhnutiu múrov a pôvodná vodovodná prípojka bola zrealizovaná tak, že pri mínusových vonkajších teplotách dochádzalo k jej zamŕznutiu. Tiež došlo k výmene kanalizácie v budove školy a strechy na hospodárskej budove. Výkopové práce boli zrealizované pracovníkom obecného úradu a odborné práce brigádnicou pomocou občanov obce. Finančné náklady na odstránenie havarijného stavu boli vďaka tomu minimálne.

Toľko stručne k uvedeným projektom. Chcem vás, vážení občania, poprosiť o pomoc, či prostredníctvom rôznych nápadov by ste nenašli typy ako zlepšiť život v našej obci, alebo privítame každú pomoc pri príprave projektov, pri zlepšení ich priechodnosti na kompetentných úradoch (lebo každý lobing je dobrý) a tiež pri ich realizácii.

Marián Píši, starosta obce

„Byť darom pre iných“

(Dokončenie z 2. strany)

Stretáme sa so správami o nezmyselnom vraždení nevinných ľudí, o strachu a úzkosti, ktorú musia ľudia podstúpiť. A pýtame sa sami seba - prečo to všetko? Na túto otázku sa asi nedá dostatočne odpovedať.

Otázku, ktorú som dostal a ku ktorej som sa v týchto dňoch vrátil, vyvoláva vo mne aj iné otázky: Čo znamená modliť sa, aby nebola medzi ľuďmi vojna? Či táto modlitba by nemala vychádzať z nášho vnútra? A či naše vnútro nie je spoločným prameňom modlitby aj konania? Či by naša modlitba nemala byť aj gestom, činom navonok? Keď iní vieru zneužívajú vo svoj prospech a záujmy, nemali by sme sa snažiť, aby naša viera bola skôr darom iným, a celý náš život úsilím o angažovanie sa pre budovanie dobra v nás i v našich rodinách a v našom národe.?

V tomto čase zbierame úrodu z našich polí a zároveň ďakujeme Bohu za dary prírody. Uvedomujeme si viac ako inokedy, že celý náš život je dar od Boha, a že bez jeho darov by nebol možný náš život. Príroda prináša svoje dary bez rozdielu všetkým a jej obrazom by mal byť aj náš život. Nežiť na úkor iných, ale skôr sa stávať pre iných darom.

V posledných dňoch i v nastávajúcom mesiaci októbri sa viac upriamujeme na prítomnosť Ježišovej matky Márie v živote nášho národa, ale i v živote každého z nás. Všetci si ju v tomto čase akosi viac všimame, utiekame sa k nej a modlíme sa, hovoríme jej o svojich bolestiach a túžbach, ale čo je najdôležitejšie, je to, aby sme vstúpili do jej školy viery. U Márie bola viera spojená s niečím konkrétnym. Uveriť Bohu, že sa stane Matkou Spasi-

teľa, znamenalo úplne sa otvoriť Bohu a cez túto vieru darovať Ježiša svetu. Naša viera by sa nemala pohybovať len v rovine teórií, náboženského vzdelania, tradície či folklóru, ale predovšetkým by sa naša viera mala stať svedectvom o Ježišovi, ktorý sa cez nás dáva ostatným.

Je úlohou každého jedného z nás, aby sme prosili Boha a svojimi činmi sme sa usilovali o pokoj vo svete. Objavovať pokoj vo svojom srdci a dávať ho i chrániť ako vzácnu perlu celej ľudskej rodiny. Aby sme prestali viesť všetky malé vojny, či už v medziľudských vzťahoch, v rodinách, v národe. Naučili sa odpúšťať, stávali sa navzájom dobroprajnými, múdrymi a spravodlivými...

Spoločne prosíme Máriu Kráľovnú pokoja, aby sme sa stali apoštolmi a tvorcami pokoja. Aby sme boli darom jeden pre druhého. Toto vyprosujem pre Vás, ale i pre seba.

Putovný pohár starostky obce Brusno už natrvalo vo vitríne našich hasičov

Oslavy jubilea spojené so súťažmi

Dňa 30. júla tohto roku sme oslávili 85. výročie založenia Dobrovoľného hasičského zboru (DHZ) v Lučatíne 1. ročníkom pohárovej súťaže v hasičskom športe, spojeným s 18. ročníkom okrskovej súťaže dobrovoľných hasičských zborov okrsku č. 8.

Za pekného počasia, hojnej účasti divákov a súťažných družstiev (30 družstiev mužov, žien a detí z blízka i z ďaleka) sme oslavy začali poďakovaním bývalým ako aj terajším členom DHZ v Lučatíne. Po príhovoroch hostí a po odovzdaní nového čerpadla starostovi obce, ktoré

sme zakúpili z verejnej zbierky a akcií organizovaných našim zborom, sa začala samotná súťaž.

V domácej atmosfére sme sa usilovali predviesť sa v čo najlepšom svetle, no snaha ukázať sa, nám akosi zväzovala ruky. Umiestnenia vo svojich kategó-

riách (**5. miesto deti, 7. miesto ženy, 6. a 7. miesto muži**) nespĺnili naše očakávania.

V súťaži okrsku č. 8 sa nám darilo lepšie. Tretikrát sme obhájili víťazstvo „O putovný pohár starostky obce Brusno“, týmto

sme túto trofej získali natrvalo. Tiež nás potešil Michal Sedliak tretím miestom v „prebore jednotlivca“.

Za úspešný priebeh osláv by sme sa radi poďakovali všetkým členom, ale aj nečlenom hasičského zboru, ktorí sa podieľali na prípravách a priebehu osláv: rozhodcom, bufetárom, gulášnikom, langošníkmi, obecnému úradu, futbalistom, ako aj nasledovným sponzorom: **Penzión Grajciar, MVDr. Dušan Hanzel, Jozef Ďurech, ELMONT, Autodoprava - Pavol Salon, Banskobystrický pivovar a Poľovnícke združenie TORYSA Medzibrod.**

Peter Vrbický

Lučatínom sa opäť niesol spev, hudba a tanec ...

Obecný úrad v Lučatíne 16. júla 2011 už tradične usporiadal oslavy našej obce.

Podujatie sa začalo futbalovým zápasom starších pánov a mladých hasičov.

Samotné otvorenie osláv a kultúrneho programu uviedol starosta obce Marián Piší. Programom nás sprevádzala Elenka Oravcová, v ktorom sa nám predstavili Klub dôchodcov Lučatín, detský folklórny súbor Dratvárik zo Slovenskej Ľupče, ľudová hudba Jána Maka a ženská spevácka skupina súboru Partizán Hronky.

Do skorého rána sa každý mohol zabaviť pri živéj hudbe – skupine Duo Excellence.

O občerstvenie a výborný guláš sa nám opäť postaral team Hukotovcov, Kánovcov

a Fúdorovcov.

Obecný úrad touto cestou ďakuje všetkým, ktorí svojou prácou a ochotným prístupom prispeli k usporiadaniu tohto podujatia.

Veľká vďaka patrí aj našim, vždy ochotným, sponzorom.

Vaše názory

• V Lučatíne som vždy obdivovala, aké čisté, doslova krásne je koryto potoka Kutina, kde tiekla priehľadná voda a z ktorej sa dalo piť. Koryto z kameňov a okolie potoka si obyvatelia domov vždy udržiavali a čistili od buriny a rôznych nánosov. Ešte teraz si viem predstaviť tetu Fraňovú – Kozecovú alebo Filipovú, ako čistia „rajbu“ keťou skaly na bokoch a dne potoka. A čo sa stalo, že sa to dnes už nevidí?!

Potok je zarastený, koryto zelené od „žubrin“, voda v potoku žiadna. V prázdnom potoku je sklad jabĺk, sliviek, lístia, plastových fliaš, obalov z keksíkov a cigariet. A čo je to proti tomu, keď raz začas toto spláchne zápachajúca voda z odpadu (septikov). Na túto tému ma inšpirovala Anka Dianišková, ktorú som videla čistiť svoju časť potoka pri dome, kde okrem buriny vyťahovala celé kusy zeleného nános. Aj takto sa dá vyplniť voľný čas a vytvoriť príjemnejšie prostredie v okolí vášho domova. Alebo každý čaká, že to urobí pracovník obce za mzdu, keď vieme aká je dnes finančná situácia v každej obci! **Zora Senková**

• Súhlasím s názorom na problém Kutinského potoka. Ale, myslím si, že riasy v potoku a smrad zo zápachajúcej vody by mali riešiť kompetentní, a najmä tí, ktorí na tom majú svoj podiel.

Marta Pokošová

Zo života školákov

Školský rok sa rozbehol...

Začiatok školského roka sme úspešne zvládli. Všetko, čo bolo treba, sme popripravovali, a mohlo sa začať... Naši malí prváci s novým kamarátom ŠLABIKÁROM pracujú jedna radosť a ani matematika im nerobí žiadny problém. Starší žiaci zistili, že sa predsa len vlni niečo naučili a tak môžu úspešne pokračovať ďalej. A tak ubieha deň za dňom a my nabierame nové vedomosti a skúsenosti, ktoré, pevne veríme, budeme môcť využiť v našej ďalšej práci i v našom ďalšom živote. Ale nemyslite si, že sa stále iba „bifľujeme“. Máme aj rôzne iné aktivity, na ktoré sa vždy veľmi tešíme.

Október nám priniesol interaktívnu tabuľu

V októbri sme navštívili Štátnu operu v Banskej Bystrici, kde sme sa boli pozrieť na divadelné predstavenie PERINBABA. Bola to rozprávka, ktorú určite všetci dobre poznáte, a aj v nej, tak ako nakoniec v každej dobrej rozprávke, dobro zvíťazilo nad zlom a Jakubko si vzal za ženu svoju Alžbetku. Zlá macocha spolu so svojou dcérou dostali to, čo si zaslúžili a aj „SMRŤ“ sa zľakla a dala pokoj. Po predstavení sme sa plní dojmov vrátili späť do našej škôličky. V tomto mesiaci sme pripravovali aj program pre naše najkrajšie a najlepšie babky a babičky a pre našich milých a šikovných dedkov a deduškov. Dňa 22. októbra sme s ním vystúpili v kultúrnom dome, kde sme našim blízkym odovzdali aj malé darčeky, ktoré sme s veľkou láskou pripravovali a vyrábali. Veríme, že naše vystúpenie sa všetkým páčilo a že sme aj my svojou troškou prispeli k spríjemneniu jesene života našich starých rodičov. Ešte jedna

veľmi dôležitá vec sa udiala v tomto mesiaci. Hoci sme škôlička maličká, snažíme sa všetci pracovať najlepšie ako vieme a v tom nám vo veľkej miere pomáha aj náš pán starosta. Podarilo sa mu totiž pre nás zabezpečiť krásnu, veľkú a modernú INTERAKTÍVNU TABUĽU. No, a to vám je super vec. Nájdeme na nej všetko, čo potrebujeme pre vyučovanie, ale aj mnoho vecí pre zábavu či poučenie. Všetci s ňou pracujeme veľmi radi a žiaci nikdy tak radi neodpovedali pri tabuľi ako práve teraz. Ešte musíme odhaliť všetky jej ta-

jomstvá, pretože ich v sebe ukrýva veľmi veľa a my len postupne prichádzame na to, čo všetko sa v nej skrýva a čo všetko sa s ňou dá robiť. Takže o zábavu máme postarané. A verte, že práca s ňou nás tak skoro neomrzí.

Sokoliari aj s krkavcom Rumburakom

Po krátkych jesenných prázdninách sme mali v škole vzácnu návštevu. V tretí novembrový deň nás prišli navštíviť jastrab Hugo a Hery, výr Artuš, kuvik Kubo, krkavec Rumburak a sova Sova. Samozrejme, že tieto dravce neprileteli samé, ale prišiel s nimi aj profesionálny sokoliar ujo Dušan a predviedol nám ich v plnej kráse. Ukázal

Leňošenie v soľnej jaskyni

Aj tento rok, podobne ako vlni, sme si v rámci projektu „Škola podporujúca zdravie“ v mesiaci november odbehli poleňošit si do soľnej jaskyne v Kremničke. Boli sme tam štyrikrát aj spolu so škôlkarmi a všetkým sa nám tam veľmi páčilo. Poprehňali sme sa v morskej soli, vydolovali sme zopár pokladov, ale najmä sme poriadne zrelaxovali a dýchli morský vzduch, ktorý nám všetkým určite pomôže k tomu, aby sme v zime neboli chorí. Veríme, že takýto pobyt sa nám podarí zrealizovať aj na budúci školský rok.

Lampiónový sprievod a mušky - svetlušky

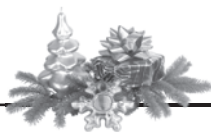
Dňa 25. novembra sme v škôličke spolu so škôlkarmi mali milú slávnosť – lampiónový sprievod. Na hodinách výtvarnej výchovy sme pre nás aj pre maličkých vyrobili lampášiky a sprievod sa mohol začať. Ale ešte pred tým, ako sme sa pustili na prechádzku po obci, zúčastnili sme sa dôležitej udalosti, ktorá sa stala v tento deň. Odovzdávanie nového hasičského auta. Pripravili sme krátku program, s ktorým sme vystúpili a za odmenu sme dostali reflexné vesty. Takže nás bude vidieť aj z veľkej diaľky. No a potom sme sa už s rozsvietenými lampášikmi vybrali na prechádzku. Boli sme ako také mušky-svetlušky, ktoré rozdávali svetielko pre radosť a potešenie. Po prechádzke nás v jedálni čakal teplý čajík, ktorý nás zohrial, lebo sme aj trochu premrzli, aj chutný koláčik, ktorý nám dobre padol, lebo od obeda sme aj vyhladli. Keď sme všetko vypili a spakali, pobrali sme sa domov s krásnymi zážitkami.

„Hadia“ žena bez začiatku a konca

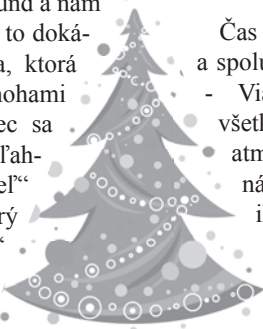
V posledný novembrový deň sme dostali pozvánku do Ľubietovej na cirkusové predstavenie. My, keďže sme zvedaví, sme toto pozvanie prijali, a veru neľutujeme.

(Pokračovanie na 5. strane)

(Dokončenie zo 4. strany)

V predstvení vystupovali cirkusoví artísti z Ukrajiny a boli perfektní. Videli sme žonglérky a žonglérovi, ktorí žonglovali so všetkým možným aj nemožným, a to aj rukami a nohami. Videli sme slečnu, ktorá sa dokázala prezliecť z jedných šiat do druhých za pár sekúnd a nám vôbec nešlo do hlavy, ako to dokázala. Bola tam aj fákírka, ktorá dokázala dupať bosými nohami po rozbitom skle a vôbec sa neporezala, dokázala si ľahnúť na „klincovú posteľ“ a nerozrezal ju ani ostrý nôž. Videli sme aj „hadiu“ ženu, ktorá sa dokázala tak poskladať, že sme vôbec nevedeli, kde sa začína a kde sa končí. No, a samozrejme, ako v každom dobrom cirkuse, ani v tomto nechýbali klauni, ktorí nás dokázali po-

riadne rozosmiať a pobaviť. Predstavenie sa nám veľmi páčilo a bolo nám ľúto, že sa skončilo. No, budeme mať aspoň pekné spomienky a fotografie, ktoré si aj vy môžete pozrieť na našej stránke.

Škola rozvoniava naším domovom

Čas neúprosne letí, december je tu a spolu s ním aj najkrajšie sviatky v roku - Vianoce. V tomto období na nás so všetkých kútov dýcha čarovná a tajomná atmosféra, ktorú si nesmierne vychutnávame. Aj naša školička rozvoniava ihličím, zaodieva sa do slávnostného šatu a vôbec nevyzerá ako škola, ale skôr ako domov. A tak to má byť. Aj my sa usilovne pripravujeme na toto krásne obdobie. Pripravujeme program na vianočnú besiedku, pripravujeme darčeky pre našich najbližších, učíme sa tancovať, spievame koledy. S našim

programom vystúpime 18. decembra v kultúrnom dome, kde vás všetkých srdečne pozývame.

Keď Tichá noc zaznie sladko, sviečky sa rozhoria, privítame Jezuliatko, srdcia sa nám otvoria. Nech aj u nás sa rozbúši každé srdce blažené, rozleje sa radosť v duši a starosti zaženie. Preto odhodme aj my svoje starosti, otvorme svoje srdcia, aspoň na malú chvíľočku sa zastavme a vychutnajme si čaro vianočných sviatkov plnými dúškami. Nenaháňajme sa za drahými darčekmi, ale radšej si vychutnajme spoločnosť blízkych, posedme si pri stromčeku a zaželajme si len šťastie, lásku, zdravie. Keď budeme mať práve toto, budeme veľmi, veľmi bohatí.

Prajeme vám všetkým krásne, príjemné a ničím nerušené prežitie vianočných sviatkov v kruhu svojich najbližších.

Žiaci a učiteľky ZŠ Lučatín

Detičky už žijú sladkými medovníkmi

Školský rok 2011/2012 sme v lučatínskej Materskej škole v tohtoročnom septembri začali so 17 deťmi vo veku od troch do šiestich rokov. Od januára nového roku 2012 k nám pribudnú ďalšie tri detičky, ktoré dovŕšia vek tri roky a tak nás spolu bude 20 detí.

Od septembra sme už zrealizovali nie jednu zaujímavú akciu. Všetci sme sa tešili z krásnej jesene, ktorá nám ponúkla veľmi veľa rôzneho materiálu na jesenné aranžmá, ktorým sme si vyzdobili interiér našej škôlky. V mesiaci november sme mali „Oslavu svetla“ - tradičný lampiónový sprievod. Školáci pripravili aj pre

škôlkarov krásne lampióny, ktoré si deti hrdo niesli dedinou. Výzimení sme našli pohostenie u nás v školičke,

kde sme mali prichystané chutné jablkovo-orechové koláčiky (od tety kuchárky) a teplý čaj.

November prebehol a ani sme sa nenazdali a je tu Mikuláš so svojimi sladkosťami a očakávanie Vianoc. Spolu s deťmi si vianočnú atmosféru priblížime pečením medovníčkov

a písaním vianočných prianí Ježiškovi. Aj my, pani učiteľky, si želáme pre naše deti a nás veľa zdravia, pokoja a splnenie všetkých prianí a všetkým vám šťastie a spokojne prežité vianočné a novoročné sviatky.

Na záver mi ešte nedá, aby som sa nepoďakovala nášmu už nežijúcemu oteckovi Martinovi Varhoľovi za ochotu pomôcť pri akýchkoľvek prácach v materskej škole. Spomíname a ďakujeme.

Klára Slabeciusová,
riaditeľka MŠ

Zima v záhradke**Ako prežiť v pohode do jari**

Po krásnej slnečnej jeseni je tu zima so zamračenou oblohou a hmlami. Sneh nie je, pršalo málo, tak kto nepolieval, keď sa dalo, má zem suchú, až vysušenú. Hľuzy a cibule, ktoré ste ponechali v pôde, chráňte hrubou nástielkou. Použiť môžete piliny alebo kúsky kôry. Plamienky, vistériu obalíme novinami až do výšky jedného metra. Na noviny navíňte polyetylénovú fóliu, aby ste zabránili prístup vlhkosti.

Najviac sú mrazmi ohrozené dreviny z tropických a subtropických krajín. Ruže čajohybridy dôkladne zrežte a zvyšok zakryte čečinou alebo jutovým vrecom. Aj bežné druhy ako orgován, tamariška, škump, tavolník môžete pozakrývať čečinou alebo nástielkou. Vždy zelené druhy aj v zime vyparujú vodu, ktorú si nemôžu doplniť, lebo zem je pri koreni zamrznutá.

V ovocnom sade sú mrazy najviac nebezpečné pre čerešne, višne, marhule a broskyne. Najhoršie sú pre ne slnečné dni a mrazivé rána. Navlhnutá a zahriata kôra stromov ľahko praská nielen na kmeni, ale aj na hrubých konároch. Nezabudnite ich preto ponatierať teraz, ale aj na jar, vápenným

mliekom alebo bielou latexovou farbou. Roztokom nešetrite a náter zopakujte po každom silnejšom daždi. Osobitnú ochranu nepotrebujú ríbezle, egreše, čučoriedky a maliny.

Určite máte na zimu odložené ovocie. Ak ste ho nasušili alebo zamrazili, s úšchovou problémy nemáte. Ale napríklad jablká sú ohrozené rôznymi škodcami. Ak sa na jablku objavia červené krúžky, znamená to, že jablko je napadnuté štítničkou nebezpečnou. Mokrá hniloba vzniká najčastejšie poškodením šupky jablka. Veľké jablká bývajú často postihnuté hnednutím dužiny, preto ich treba zjesť prvé. Čiernu hnilobu spôsobuje huba monilia fructigena, patrí

medzi najčastejšie. Ja jablká balím, takže zhnité je oddelené od zdravého.

Ešte niečo k strukovinám. „Muškovitost“ hrachu a fazule spôsobujú zrnárky. Sú to chrobáky. Hrachová má za rok jednu generáciu a samičky kladú vajíčka na vyvíjajúce sa struky. Zrnárka fazuľová trvalo žije v skladoch a má za rok niekoľko generácií. Samičky kladú vajíčka na struky kedykoľvek, lebo larvy dokážu preniknúť aj cez tvrdú stenu strukov, alebo suchých semien. To znamená, že sa môžeme chrániť len pred zrnárkou hrachovou. Po zbere a vysušení by ste mali vložiť semená hrachu aj fazule na 48 hodín do mrazničky, kde hynú všetky štádiá vývinu zrnariakov.

Dúfam, že zimu vaša záhrada prežije v pohode a že na jar mráz nespáli kvety stromov a zarodia aj orechy. Ale nielen záhrada, aj vy v zdraví prežijete zimu, navarte si dobrého bylinkového čaju a to ostatné už nechám na vás.

Prajem pekné Vianoce a šťastný nový rok.

Magdaléna Feiková-Filipová

Prioritou zostáva práca s deťmi a mládežou

(Dokončenie z 5. strany)

Terajšiu požiarnu zbrojnicu začali stavať v roku 1960 s veľkým podielom brigádnickej práce. V povojnovom období existovalo v zbere aj družstvo žiakov. Mladí požiarnici dosahovali vynikajúce úspechy v súťažiach. Zvíťazili na obvodnom cvičení v kategórii 11-ročných žiakov v Medzibrodě a postúpili do okresného kola, v ktorom tiež zvíťazili a postúpili do krajského, kde zvíťazili. Na prelome 60. a 70. rokov sa utvorilo aj ženské družstvo.

V roku 1981 lučatínski hasiči usporiadali obvodné kolo za účasti 32 družstiev k spokojnosti účastníkov. Družstvo mužov získalo v obvodnom kole v roku 1980 tretie miesto. V rokoch 1982 až 1984 boli do

súťaži zapojené až dve družstvá.

Terajšia činnosť hasičského zboru je postavená na práci s deťmi a mládežou. Veď základná kostra dnešného súťažného družstva mužov získavala prvé skúsenosti už v detských súťažiach ako Plameňáci, následne aj ako dorastenci, keď v roku 2008 postúpili na krajské kolo do Detvy. Dnes toto

muži úspešne reprezentujú obec

Lučatín na rôznych súťažiach okresu ako aj za jej hranicami.

Zvýšený záujem o prácu v hasičskom zbere medzi deťmi a mládežou v Lučatíne sa prejavuje aj v počte súťažných družstiev. V roku 2010 sme postavili na okresné kolo PLAMEŇ dve družstvá. Jedno družstvo

dievčatá a jedno chlapcov, pričom chlapci postúpili na kraj a tu skončili na peknom treťom mieste. Družstvá mužov, žien a dorastu sa taktiež vo svojich kategóriách nestratili. Aj v tomto roku sme na okresné kolá postavili päť súťažných družstiev - muži, ženy, dorast a dve družstvá detí.

V roku 2009 sme založili občianske združenie, vďaka ktorému sme prvýkrát v tomto roku získali dve percentá z daní fyzických a právnických osôb, za ktoré všetkým ďakujeme.

V závere by som rád vyzdvihol spoluprácu s obecným úradom, futbalovým klubom TJ Mladosť Lučatín, ako aj s miestnym klubom dôchodcov Lúčina.

Peter Vrbický

• Dňa 3. septembra t. r. sme sa zúčastnili už na druhom Zumba maratóně. Tentokrát v Medzibrodě. Darilo sa nám celkom dobre, doniesli sme si domov aj pár cien z tomboly. A Katka Dvorská sa umiestnila medzi desiatimi najlepšimi. Naše ročné cvičenie nevyšlo nazmar a darí sa nám celkom dobre. **Jana Virágová**

Príďte medzi nás, stolnotenistov!

Novozaložený oddiel stolného tenisu pri TJ Mladosť Lučatín informuje občanov, ktorí majú záujem v tomto športe aktívne pôsobiť, že sa môžu prihlásiť na tel. 0908612998, alebo na adrese: **Lučatín 170 – Miroslav Hruška**. Oddiel stolného tenisu v našej obci bol založený v auguste t. r. Zmyslom tohto kroku je ponúknuť obyvateľom obce ďalšiu možnosť na športové vyžitie sa. Družstvo bude štartovať v Oblastnej súťaži okresov B. Bystrica a Brezno. Súťaž sa uskutoční v období od októbra t. r. do apríla 2012. Súpermi budú družstvá z okolitých obcí s bohatou stolnotenistovskou tradíciou, ako sú: Medzibrod, Ľubietova, Podkonice, Selce, Podbrezová, Predajná a ďalšie. Domáce zápasy a tréningy družstvo odohrá v tunajšej sále kultúrneho domu, najčastejšie sobotu od 17.30 hod. Zapojiť sa môžu občania všetkých vekových kategórií, je nepodstatné či ste začiatočníci alebo pokročilí. V úvodnej sezóne pre nás nie sú dôležité výsledky, podstatnejšie je prebudiť záujem občanov o tento pekný šport. **Miro Hruška**

O lučatínskom nárečí, ktoré vytvárali naši predkovia (3)

Pre pobavenie a zábavu pokračujeme v uverejňovaní tzv. lučatínštiny. Je to nárečie, ktoré vytvorili naši predkovia z rôznych iných jazykov.

L/ labzovať – tárať sa ladnička – chladnička lajblík – vesta lajster – listina lala – ajhľa, aha lanštiak – vlašajší lapiduch – zdravotník lašovať – hľadať latina – vymyslená historka lavórovica – domáca pálenka laxovať – preháňať lebeňa – hlava lilavý – fialový lízatko – lízanka ločkať – prelievať log – glg lopár – doštička lopotiť – namáhať loptoš – šibal lúčina – trávny porast lúčnica – pieseň luft – vzduch ľúty – štiplavý	M/ macher – šikovný človek, odborník machle – podvod majzlik – sekáč mangel – zhrabané seno maňuška – bábika marha – zviera, dobytok markíza – strieška maširovať – ísť mašľa – kravata mater – matka mau – mal medicina – medecína medokyš – minerálka merkovať – strážiť metrovia – metrové drevo misieť – musieť mizéria – bieda, núdza mladoň – mladík mócing – druh mäsa (lýt, sval) modlikať – prosiť molestovať – obťažovať mordovať – trápiť	mrdať – vrtieť (zadkom) mrcha – zlý mulačák – pijatika mundúr – uniforma muster – muštra N/ nablint – naslepo nácia – národ načím – treba naduť sa – nafúkať sa nafurt – navždy nahat' – nechať nak – nech nakody – nakedy našvať – nahnevať nate – vezmite navdať – naviesť nebožiec – vrták neglizé – domáci úbor není – nie je nervák – nervózny človek neznaboh – neveriaci nímand – niktoš	no čak – však nóbl – vznešene nohe – nohy normálka – normálne noša – batoh notorik – alkoholik ňufák – nos nulák – nulový vodič O/ obrtlík – šponovacia tyč očipuč – okáň odkundes – príšelec, tulák odpásť – stratiť odrobinka – omrvinka ogabať – oklamať okružok – krajec chleba omakať – ohmatať oňády – onehdy oníci – tamten opacha – veľká vec oringla – náušnica Julo Kasa (Pokračovanie v budúcom čísle)
---	---	--	---

Vianočné koledy — ich pôvod a význam

Na Slovensku sa s koledami ako piesňami stretávame najmä v predvianočnom a vianočnom období. Sú už súčasťou našej histórie a národného kultúrneho dedičstva. Ako sa formovali koledy a ako ich chápú vo svete?

Predpokladá sa, že samotné koledy ako oslavné piesne majú pôvod v Rímskej ríši - oslavách nového roka - calendae. Odtiaľ pochádza aj používanie tohto slova u rôznych národov a národnosti.

U Slovanov sa koledy zväčša chápú ako ľudové piesne spievané pri príležitosti veľkých cirkevných sviatkov napríklad v období Vianoc. Bohatú tradíciu majú u Slovákov, Čechov, Ukrajincov, Rusov a Bulharov. V Srbsku sa tieto oslavné piesne nazývajú tiež koleda, v Slovinsku kolednica, u Rusov, Ukrajincov a Bielorusov - коляда. V Poľsku majú tieto piesne tiež veľkú popularitu a nazývajú sa koledy. U týchto národov môže byť význam slova koleda chápaný širšie alebo naopak užšie ako ho chápeme my. Zároveň napríklad u Rusov a Poliakov je veľa kolied, ktoré nemajú len ľudový pôvod - boli skomponované. U Rumunov je koleda colinda, u Francúzov tsalenda u anglicky hovoriacich - Christmas Carol. U Grékov v Grécku a na Cypre je to Kálanda, u Nemcov a Rakúšanov je to Weihnachtslied.

Keďže Vianoce sú slávené v rôznych štátoch sveta, najznámejšie vianočné koledy a piesne boli prekladané do jazykov mimo svojho originálneho pôvodu. Medzi takéto najznámejšie skladby patrí Tichá noc - Stille Nacht, ktorá bola preložená snáď do všetkých jazykov na svete. Vznikla v roku 1818 a jej autormi sú Joseph Mohr a Franz Xaver Gruber. Veľmi známa je aj koleda

Adeste Fideles, ktorej autorom textu je John Francis Wade. Z latinského textu bola tiež preložená do rôznych jazykov sveta. In Dulci Jubilo patrí medzi najstaršie doteraz spievané koledy. Vznikla v prvej polovici 14. storočia a jej pôvodný text je latinsko-nemecký. Zaujímavý je aj pôvod vianočnej piesne Carol of the Bells, melódia ktorej pochádza z ukrajinskej piesne.

Aj keď nám už často splýva význam slov koleda a vianočná pieseň, vianočné koledy sa viažu k sviatku narodenia Ježiša Krista, kým vianočné piesne sú koncipované širšie a viažu sa k vianočnému obdobiu, ako napr. Rolničky, Rolničky, O Tannenbaum, Jingle Bells. Koledy tak tvoria jednu zo súčastí vianočných piesní.

Jedna z najznámejších piesní:

Tichá noc, svätá noc

Tichá noc, svätá noc!

Všetko spí, všetko sní,

sám len svätý bdie dôverný pár,

stráží Dieťaťko, nebeský dar.

Sladký Ježiško spí, sní,

nebesky tíško spí, sní.

Tichá noc, svätá noc!

Anjeli zleteli,

najprv pastierom podali zvesť,

ktorá svetom dnes dáva sa niest':

Kristus, Spasiteľ je tu,

Tešiteľ sveta je tu!

Tichá noc, svätá noc!

Nežná tvár, lásky žiar

božsky rozsievá v jasličkách tam:

bije záchranná hodina nám

v tvojom zrození, Boh Syn,

Ježiško, Lásko, Boh Syn!

Čas očakávania a ten, ktorý osvietil nočný čas

(Dokončenie z 1. strany)

Vianoce znamenajú príchod Svetla a Lásky na tento svet, do nášho života.

Aby som mohol objaviť toto Svetlo a Lásku, musím byť pripravený a otvorený pre naše stretávanie sa s Bohom.

Pri tom čakani a neskôr pri slávení príchodu Svetla na zem nesmieme zabudnúť, moji drahí, že Boh, Ježiš k nám prichádza v najrôznejších podobách: v prvom rade v našom blízkom, v našich vzťahoch k ľuďom a veciam, vo sviatosťiach vo svojom Slove... A tak sa zastavme! Na venci horia sviece a v dialke už počuť spev anjelov: „Sláva Bohu na výsostiach a na zemi pokoj ľuďom dobrej vôle“.

Aj keď určite budeme musieť riešiť mnohé záležitosti súvisiace s prípravou Vianoc, ale nezabúdajme na fakt, že bez vnútorného pokoja je naše zháňanie sa často len klamlivým zdaním spokojnosti.

Započúvajte sa do slov, ktoré nám hovorí Ježiš sám: „Hľa, stojím pri dverách a klopem. Kto počúvne môj hlas a otvorí dvere, k tomu vojdem a budem s ním večerať a on so mnou.“ (Zj 3,20). Otvorme mu svoje dvere nie len na svojich príbytkoch, ale v prvom rade dvere svojho srdca, nech aj v našej obci v Lučatíne sa v tú presväťú noc rozžiarí svetlo, ktoré osvieti temnoty ľudského srdca. Nezabudnime tohto „Hosta“, ktorého sme čakali, pozvať k našej štedrovečernej večeri...

Ja, ako Váš duchovný pastier, Vám v tomto čase adventu, ale i v čase vianočných sviatkov, kedy Boh prišiel medzi nás, so srdca prajem spoznať, že „Boh je tu“.

Požehnané a Kristovou láskou naplnené vianočné sviatky, ale i celý budúci rok Vám, obyvateľom obce Lučatin, želá a u novonarodeného Spasiteľa vyprosuje

Vdp. Mgr. Peter Ivanič, dekan

Tip na slávnostne prestretý stôl

Ovocný koláč s rumom

Suroviny:

100 g madlí, 100 g hrozienok, kandizovanej citrónovej a pomarančovej kôry, 0,5 dl rumu, 200 g masla, 150 g práškoveho cukru, pol vanilkového struka, 1 lyžička škoricice, 3 vajcia, 250 g polohrubej múky, rum na pokvapkanie, práškový cukor na posypanie.

Postup:

Mandle zomelieme, zmiešame s pokrájanými hrozienkami, pokrájanou kandizovanou pomarančovou i citrónovou kôrou a zalejeme rumom. Maslo, cukor, potľčenú vanilku a škoricu vymiešame na hladký krém. Potom primiešame po jednom vajcia a postupne múku. Nakoniec pridáme mandľový zmes a všetko spolu premiešame. Cesto dáme do vymastenej a múkou vysypanej formy tvaru štvorlístka (alebo do formy ľubovoľného tvaru) a upečieme v stredne teplej rúre. Hneď po upečení vyberieme z formy. Vychladnutý koláč vložíme späť do formy, pokvapkáme rumom, necháme chvíľu odležať a posypeme cukrom.

Na zahriatie počas pôstu

1 dcl cukru skaramelizujeme, pridáme maslo, od oka a chuti. Pridáme jednu malú lyžičku medu - rozpustíme, prilejeme 1 dcl vody - rozpustíme. Nakoniec pridáme 2 dcl alkoholu (rum, vodka...), keď zovrie, odstavíme a pijeme ešte horúce.

Ján Šutka: Tak začínali

Bez silného zázemia klubu, ťažko ísť ďalej

Začína sa jesenná časť futbalových zápasov a s ňou aj prvý ročník futbalovej súťaže – 1960/61. Žiaci ani dorast neštartovali, všetko ležalo na pleciach dospelých. Tí sa v skupine stretli so staronovými súpermi – Podkonice, Králiky, Hronsek, Poniky, Kremnička, Staré Hory, Radvan „B“, Podlavice, Slov. Ľupča „B“, Hrochoť, Harmanec „B“.

nemá výbor, a keďže sa nevymenili členské preukazy ČSZTV, nemá v súčasnom období ani jedného člena. Dňom 14. februára 1963 predsedníctvo OV ČSZTV Banská Bystrica ruší TJ Sokol Lučatín. Zvyšok členstva prejde podľa rozhodnutia okresného orgánu do

Lučatín nezačal najhoršie. V prvom kole 14. augusta 1960 vyhral doma s Duklou Hronsek 8:3, v druhom kole sa vrátil z Podlavíc s prehrou 5:0 a v treťom kole 28. augusta – doma vysoko porazil Podkonice 8:2. Pripomeňme si tabuľku po treťom kole:

1. Lučatín	3	2	0	1	16:10	4
2. Podlavice	3	2	2	1	8:4	4
3. Hrochoť	3	2	0	1	9:7	4
4. Kremnička	2	2	0	0	6:4	4
5. Slov. Ľupča	3	2	0	1	7:6	4
6. Radvan „B“	3	1	1	1	5:7	3
7. Poniky	2	1	0	1	3:3	2
8. Králiky	3	0	2	1	3:5	2
9. Hronsek	3	1	0	2	9:13	2
10. Podkonice	3	0	1	2	3:9	1
11. Staré Hory	2	0	0	2	4:7	0
12. Harmanec „B“						

Dňa 4. septembra 1960 Lučatín prehral s Králikmi 3:0 kontumačne, pretože sa na zápas necestovalo. Prečo? Prečo sme sa museli dozvedieť napr. i nasledujúcu správu?

„V úradnej správe č. 9 zo dňa 14. septembra 1960 sa vyhovelo žiadosti Sokola Lučatín ohľadom vystúpenia zo súťaže. Ich doterajšie výsledky sa anulujú.“

Futbalisti neprekonali pretrvávajúce problémy. Naopak. Vyhrotili sa osobné potýčky hráčov a funkcionárov, chýbali finančné prostriedky, ale chýbali aj hráči. Niektorí odišli do škôl, z dospelých sa mnohí odsťahovali. Futbalový klub pre svoju schopnú existenciu nutne potrebuje silné zázemie. Naším to chýbalo v minulosti, a ani prítomnosť nevyvracia túto pravdu.

Výročná členská schôdza klubu, ktorú schválil aj ÚV ČSZTV, sa nakoniec konala 21. januára 1961. Prišli desiaty „skalní“, členovia, diskutovali šiesti. Novým predsedom sa stal Zdeno Filip, tajomníkom Dano

Pozor – súť až!

Dobová snímka nám, súčasníkom, prezentuje významných aktérov lučatínského futbalu v minulosti. Dnes, výnimočne, bez uvedenia mien, pretože práve od čitateľov chceme, aby nám napísali mená osôb na snímke. Ktorý z čitateľov označí všetkých aktérov ako prvý, čaká ho odmena, ktorú do súťaže venuje autor seriálu: Tak začínali.

(Odpovede posielajte, alebo odovzdajte, v zalepenej obálke na adresu: Jana Šutková, č. d. 161 Lučatín, do 15. 10. 2011. Uveďte mená osôb na snímke a svoj kontakt. Každá obálka bude očíslovaná, súťaž vyhodnotí 3-členná porota pod záštitou redakčnej rady LZ. Meno víťaza uverejníme v budúcom vydaní LZ).

Svetlík. Hospodárkou ostala Júlia Kubečková. V TJ ostal len jeden oddiel – turistický, s počtom 21 registrovaných členov.

Ešte si pripomeňme poslednú výročnú členskú schôdzu pred definitívnym rozpadom klubu – 24. novembra 1961. Bol to ešte posledný záblesk na zmobilizovanie síl turistického a novoutvoreného lyžiarskeho oddielu pre ďalšiu prácu. Z 22 členov sa jej zúčastnilo 18 a diskutovalo 5. Žiaľ, ostalo len pri slovách. Celý ďalší rok klub doslova živil. Materiálne podmienky sa nezlepšovali, odchádzali aj tí najvernejší. A tak z toho dôvodu, že TJ Sokol Lučatín nevyvíja za posledné obdobie žiadnu činnosť,

TJ Sokol Hiadeľ, aj s ostatným materiálom a objektmi.

Je smutné čítať takéto vyhlásenia. Smutné pre toho, kto má šport rád a obetoval mu kus svojho života. Kto odpovie na otázku: Prečo takto neslávne skončilo účinkovanie TJ JRD Sokol Lučatín? Oživenie činnosti v začiatku päťdesiatych rokov však predsa len hodnotíme kladne. Veď jeho organizátori museli čeliť naozaj nemalým problémom, napriek ktorým dokázali, že aj v malej obci možno vyvíjať zaujímavú činnosť. Dostať sa do povedomia okolia. Len treba silnú osobnosť s organizátorským duchom, ktorá dokáže pritiahnuť ďalších. A v masovosti je už sila.

Lučatínsky futbal...

(Pokračovanie zo 7. strany)

Učiť hrať futbal, trénovať hráčov je nielen ťažká a zodpovedná práca, ale aj umenie, na ktoré okrem kvalifikácie treba mať aj talent a pedagogický takt, ktorý niekto má zhora, niekto nie.

Každý by mal na futbalové zápasy chodiť s dobrým úmyslom zabaviť sa, v dobrej ná-

lade a tak aj z neho odchádzať. Sláva víťazom, česť porazeným stále platí, víťazi sa radujú, porazení smútiť, nabudúce si môžu úlohy vymeniť. V tom je šport a futbal jedinečný, ľudom by mal dodávať nie uberať energiu do života.

Napriek súčasným problémom a nedostatkom stále verím, že náš futbal môže naďalej šíriť radosť, slúžiť kráse, prinášať potešenie všetkým Lučatínčanom. Máme

nielen najkrajšie stromy, ale aj najkrajší štadión na Horehroní a ešte aj dosť schopných a obetavých organizátorov a priaznivcov.

Zatiaľ však môžeme lučatínsky futbal charakterizovať len ďalším latinským citátom – status quo ante – je stále v stave, v akom bol predtým, stratil glanc, nie je to pravý dedinský, bývalý futbal, teraz chutí ako pančované víno. Komu niet rady, tomu niet pomoci. Arogancia, ignorancia, bohorovnosť, agresivita nie sú liekmi na ozdravnú kúru lučatínského futbalu. Futbal vysiela tiesňový signál S.O.S., zachráňte naše duše, alebo robte futbal inak. Futbalový klub Mladosť, nám v súčasnosti nerobí radosť, ale starosť.

Julo Kasa

LUČATÍNSKE ZVESTI Noviny o dianí v Lučatíne 3/2011. Vydáva a distribuuje zadarmo do všetkých domácností obec Lučatín. Redakcia: Jana Šutková, Marián Piši, Jarmila Kováčová, Anna Chovanová. Grafické spracovanie: Marta Pokošová. Tlač: Tlačiareň D&M Slovenská Ľupča. E-mail: obeclucatin@stonline.sk

OBEČNÁ KRONIKA LUČATÍN (2)

Hospodárstvo

(Pokračovanie z minulého čísla)

Menej úrodné a ťažko obrábateľné plochy v lučatínskom chotári, zvlášť slnečné svahy sa využívajú ako ovocné sady. Najviac je zastúpená slivka, jablňoň, menej hruška, čerešňa, orech. Zo slivák sa ešte aj teraz varí doma v medených kotloch chutný lekvár a v páleniciach sa páli slivovica. V zákutiach domov vidno niekde marhuľu, broskyňu a ojedinele aj hrozno.

Nevyužívané plochy na hornej Sihoti a na Mlynčoku začali obrábať záhradkári v sedemdesiatych rokoch 20. storočia.

Chov dobytky patril v našom chotári medzi najrozšírenejšiu a najúspešnejšiu poľnohospodársku činnosť. Kedysi chovali a pásli ošípané a kone. Horské lúky a pasienky poskytovali primerané podmienky pre chov kráv, kôz a oviec. V menšom počte chovali aj voly. Rozšírené bolo ovčiarstvo. V prvej polovici 20. storočia bolo v chotári asi 18 kolíb, ktoré slúžili ako salaše. Zrábanie sena na vrchoch patrilo k najdôležitejším a najťažším poľnohospodárskym prácam.

S rozvojom poľnohospodárskej veľkovýroby v družstve sa postupne prestali pestovať konope a ľan. Na záhumienkach pestovali zemiaky a zeleninu. S postupným vymieraním starších ľudí a pre nezaujímavosť mladých ľudí o prácu v poľnohospodárstve, sa zmenšovala aj plocha obrábaných záhumienok. Zeleninu, zemiaky a iné plody si radšej nakupujú v obchode. Viac záhumienkových plôch menili na lúky. Aj chov dobytky sa postupne sústredil len do družstva. Dlhšiu dobu nechovali obyvatelia žiadnu kravu a len v niekoľkých rodinách chovali menší počet oviec. Chovali sliepky a inú drobnú hydinu, menej ošípané. So zánikom súkromného roľníctva úplne vymizol chov koní. Len štátne lesy chovali kone pre svoje využitie. Niekoľko párov koní chovalo družstvo, ktoré ich využívalo aj na drobné práce pre občanov. Ich prácu v súčasnom období nahrádzajú pestovatelia drobné poľnohospodárske stroje v súkromnom vlastníctve.

Poľnohospodárske práce

Do 2. svetovej vojny sa pôda obrábala starým spôsobom zavedeným od dávna. Na jar, obyčajne vo februári, keď je uľahnutý sneh, vyvážal sa na vlačiach alebo

na krnách hnoj na pole. Orie sa železným pluhom, zemiaky sa sadia ručne za pluhom, kladú sa do každej druhej brázdy. Vykopávajú sa ručne motykou. Ženy ich hádzali do filáskov – prútených košíkov pred sebou a súčasne ich triedili na veľké, siatne a drobné. Vytriedené zemiaky sypali do vriec. V 19. storočí ich skladovali v jamách vykopaných do svahu, nad jamou bola drevená strieška. Posledné jamy sa zachovali v Kutine a boli využívané ešte aj v rokoch 1946–47.

Obilie seje gazda ručne, pred sebou má v plachte zrno, berie ho do ruky a rozosieva po oráčine zprava naľavo. Potom prejde po oráčine železnými bránami, aby zem zakryla zrno. Pred železnými bránami boli brány drevené. Chudobnejší žali obilie ešte v 30. rokoch ručne kosákom, aby ani zrno nespadlo, nevyšlo nazmar. Žena ľavou rukou chytala obilie a odrezala kosákom. Tento úkon opakovala až kým mala plnú hrst, potom hrste kládla na zem vždy v jednom smere. Majetnejší gazdovia už žali kosou, opatrenou zberačom, aby sa obilie dobre ukládalo a nechlpilo sa. Obilie poviazali povrieslom, neskôr žinkou, do snopov a poskladali do krížov, alebo žandárov, po 9–10 snopov. Snopy postavané hore klami prikryli, zastrešili jedným snopom klami dolu, aby voda stekala po obvode. Takto postavené obilie vyzeralo ako žandár s čákovom. Mlátilo sa drevenými cepami a tam kde bolo obilia málo aj ručne čistili od pliev – cúdili. Ručná bubnová mlátačka bola v dedine – nevie sa od kedy – asi v 20. rokoch. Krútili ju obyčajne štyria chlapi. Takto omlátené obilie sa muselo ešte očistiť – previať, na vejačke, ktorú krútili dvaja chlapi. Moderná mlátačka na elektrický pohon bola v dedine asi v roku 1938. Pri mlátení obilia používali ľahké drevené vidly.

Trávu kosili kosami, sušili obracaním drevenými hrabľami. Ešte nevyschnutú trávu poskladali pred večerom do malých kôpok – bedrencov. Vysušené seno pokládali do veľkých kôp a potom poodvážali na vozoch – rebrňákoch domov. Z malých lúk odniesli seno aj ženy vo veľkých batohoch. Z dlhých lúk sa seno sťahovalo na šmykoch – rozvetvených konároch dolu svahom, až na miesto, kde sa mohlo nakladať na voz. V 19. storočí vozili seno z vrchov aj v zime na krnačkách. Na krnačkách sa chodievalo aj na drevo. Ojedinele sa krnačky používali ešte v 30. rokoch 20. storočia. Lúky v doline okolo dediny a záhrady kosili dva razy do roka – v lete to

bola tráva, v jeseň mláďa. Ale na vrchoch sa lúky kosili len raz, potom sa po lúkach pásli ovce, kravy aj kozy. Výnimkou boli vykošarované lúky, na ktorých sa prvý rok po košarovaní kosila aj mláďa.

Ľan a konope vytrhávali ručne, močili ho najprv vo vode, aby zmäkol, potom ho sušili. Takto pripravený ľan a konope v jeseni sekali na ručných sekačkách po priedomí, ďalej spracúvali na priadzu. Z priadze priadli nite – motúzy, z ktorých tkali na krosnách plátno a pokrovce. Plátno používali na posteľné prádlo, plachty a v 19. storočí šili z neho aj košeľe pre chlapcov a iné potrebné veci v domácnosti.

Priadli ženy a dievčence v zimných mesiacoch. Obyčajne sa viacej priadok poschádzalo do jedného domu a večerami priadli aj do polnoci. Pri tejto práci bývalo veselo. S poľnohospodárskou činnosťou súvisí aj páranie peria z husí a kačíc. Páračky – ženy, ktoré párali perie – sa schádzali v dome gazdinej, pre ktorú sa perie páralo.

Hnojilo sa maštalným hnojom, ale tam, kde hnoja nebolo, sa nehnojilo vôbec. Močovku začali používať ako hnojivo len v rokoch 1915–1920. Prvý sud na močovku si dali urobiť rodičia Emila Šefranku. Dovtedy stekala močovka z povrchových hnojísk cez dvory aj na ulicu. Povrchové hnojiská postupne mizli a močovku zachytávali v hnojiskových jamách. Lúky na vrchoch aj košarovali. Zväčša si to mohli dovoliť majetnejší roľníci, ktorí mali postavenú kolibu pre salaš a majiteľa lúk v blízkosti koliby. V 40. rokoch začali ojedinele hnojiť lúky liadkom.

Úrody na poliach sú pomerne nízke a na nehnojených poliach ešte horšie. Nízke úrody boli aj na poliach s nezmenenou kultúrou. Chudobné rodiny, ktoré mali len jedno poličko, sadili len zemiaky a trocha zeleniny. Košarované lúky dávali na prvé aj druhé kosenie približne štvornásobne vyššiu úrodu.

V našej dedine využívali ako ťažné zvieratá kone a v malej miere voly. Rodina Emila Šefranku používala na mlátenie obilia motorovú mlátačku asi po roku 1912. Kúpili si ju k výbušnému motoru, ktorý vlastnili od roku 1910 a používali ho k drviču na drvenie skál. Je predpoklad, že túto mlátačku používali aj v blízkosti bývajúcich gazdovia.

Ďalšia mechanizácia poľnohospodárskych prác začala až po založení jednotného roľníckeho družstva po roku 1950.

Obyvateľstvo a kultúra

Heslá obyvateľstvo, sociálne pomery, správa obce a politické pomery, kultúra, šport a ďalšie, sú spracované na pozadí historických udalostí v jednotných zápisoch podľa storočí, resp. po časových úsekoch.

Súčasný stav za tieto heslá je v podstate uvedený v zápise za 20. storočie a podrobnejšie bude doplnený v ročnom zápise za rok 1993, ktorým začíname písať Obecnú kroniku Lučatín.

Tento postup som volil z viacerých dôvodov. Uprednostnil som postupné zaznamenanie údajov a informácií zo staršieho obdobia, keďže zdroje z tohto obdobia sú menej dostupné aj časovo náročnejšie na vyhľadávanie. Domnievam sa, že práve spracovanie staršieho obdobia, aj z týchto dôvodov bolo asi jednou z príčin, že obecnú kroniku nikto nepísal.

Predpokladám, že budúci čitateľ prijme za prirodzenejšie takéto postupné, neprerušované zapísanie staršieho a iste aj zaujímavejšieho obdobia.

V staršom období bol vývoj v tejto oblasti, medzi obcami, viac odlišný a svojim spôsobom možno aj osobitý. Avšak v novšom období je vývoj v Lučatíne – v porovnaní s niektorými okolitými obcami, napr. Medzibrod, Moštenica – obdobný, neskôr možno až jednotný, schematický. Odlišuje sa zväčša v jednotlivých akciách vyplývajúcich z miestnych podmienok, ale aj z materiálnych možností.

Tento môj názor na uvedené obdobie ako aj časová tieseň rozhodli o takomto postupe (Pozn. autora - Obecná kronika Lučatín)

V roku 1770 žilo podľa dostupných prameňov v Lučatíne 46 poddaných a osem želiarov. Z toho štyria želiari bez domu a príslušenstva. Podľa zápisov sa dá usudzovať, že naša obec ešte nemala svoju pečať. Zachovaná zápisnica zo dňa 9. júna 1782 je už však potvrdená pečaťou. Dominujú na nej začiatkové písmená „PL“ a pod nimi symbol obce : kosa. Začiatkové písmená sú skratkou „Possession Lucschatin“, v preklade Obec Lučatín. Ak by bola pravdivá verzia o vzniku názvu obce od slova lúčina – lúčinatý, potom mali naši predkovia dobrého radcu, alebo sami najlepšie precítili svoj pracovný život, svoju prácu a v nej hľadali aj vyjadrenie pre svoj znak. Vybrali si symbol charakterizujúci kosenie lúk, ktoré patrí medzi ich najťažšie práce.

Obec Lučatín spomína vo svojom diele aj Matej Bel v diele Notitiae Hungariae novae – historico geografica takto: „Obec Lučatín patrí Lupčianskemu panstvu, ktoré je v správe rodu Radvanských. Nachádza sa v údolí rieky Hron, až tam, kde odbočuje cesta do mesta Lubietová“.

V roku 1788 existoval návrh postaviť pri

lučatínskom moste hámor na skúšovanie a vykúvanie. V nasledujúcich rokoch nie sú však o jeho existencii žiadne správy a nenachádza sa o ňom záznam ani v zápisoch ťažiarkej knihy hrončianskeho závodu.

Dedinu neobchádzali ničivé požiare. Spomínajú sa dva veľké požiare, pri ktorých vyhorela skoro celá dedina. Jeden z požiarov bol v lete 1894. Podľa Šefranku to bol prvý z dvoch požiarov. Pri prvšom požiaru vyhorel horný koniec po cestu do cintorína, pri ďalšom vyhorel dolný koniec od cesty do cintorína smerom dolu. O ničivosti požiarov nasvedčuje aj to, že do prvej polovice 20. storočia sa nezachovali staré drevené domy, okrem Hnilčkovie domu (poradové číslo 2). Bol to drevený dom s nižšou kamennou podstienkou pozdĺž cesty, na okraji horného konca dediny. Ešte sa zachovali drevené domy v časti Kutina, popri Kutinskom potoku, ktoré stáli oddelene od ostatnej časti dediny.

Po požiaroch boli postavené len murované domy v jednej línii, architektonicky zladené. Domy na hornom konci majú malé oblôčky, no na dolnom konci sú už väčšie obloky, pravdepodobne boli postavené po druhom požiaru.

Nasleduje obdobie výstavby verejnoprospešných budov na úzkom páse medzi železničnou traťou a obecnou cestou:

- **pri výstavbe železnice bola zbúraná originálna zvonica, nová bola postavená pravdepodobne v rokoch 1886 – 1887, na ľavej strane uličky – prechodu k Hronu popod železničnú trať,**
- **v roku 1873 bola postavená nová prízemná budova školy. Poschodie bolo nadstavené v roku 1909. Takto sa budova školy zachovala dodnes – prestavené boli len vnútorné priestory – a naďalej slúži pôvodnému poslaniu,**
- **v roku 1892 bol dokončený a posvätený rímsko - katolícky kostol.**

Zrušenie poddanstva je začiatkom zmien vo všetkých oblastiach života spoločnosti. Zmeny v postavení, ale hlavne zlé životné podmienky nútia aj našich predkov hľadať aj iné možnosti obživy.

Koncom 19. storočia dochádza k udalostiam, ktoré prinášajú veľké zmeny v živote obyvateľov našej dediny. Výstavba železnice (1884 – 1886) a s tým súvisiace úpravy, ako preložka cesty a koryta Hrona, výstavba nových domov po požiaroch, menia vzhľad dediny do terajšej zachovanej podoby.

Ďalší doložený údaj o počte obyvateľov v Lučatíne je z roku 1828, vtedy tu žilo 494 ľudí a dedina mala 63 domov. V ďalších rokoch : roku 1869 – 453, 1880 – 447, 1890 – 567, 1900 – 617 ľudí.

Obyvateľstvo bolo prevažne chudobné. Málo ornej plochy, neúrodnej a kamenistej pôdy mohlo ťažko užiť všetkých obyvateľov. Niektoré plochy pri Hrone, často postihované záplavami sa neorali – boli pone-

chané na lúčiny. Políčka boli vo svahoch aj na vrchoch. Na týchto miestach bola úroda ešte chudobnejšia a ničila ju aj zver.

Obyvatelia okrem poľnohospodárstva a chovu dobytku pracujú v lesoch a furmania. Túžba po zlepšení životných podmienok je ale silnejšia, preto hľadajú prácu aj ďaleko od rodiska. Odchádzajú na dolnú zem do Banátu a Vojvodiny. Niektorí skúšajú šťastie v podomovom obchodovaní s látkami a čipkami. Na vozoch chodia predávať tento tovar na dolnú zem, až na Balkán. Pracujú na železnici a v okolitých priemyselných podnikoch v Podbrezovej a Hronci. Dievčatá slúžia v panských rodinách v Banskej Bystrici a iných mestách. Neskôr odchádzajú mladší chlapi – s niektorými aj ženy – za prácou do Francúzska, Belgicka, aj za more. Sú roztrúsení po Amerike a ich novým domovom sú Kanada, USA, Argentína. Niektorí z nich sa aj vrátili, zväčša po 2. svetovej vojne.

Ľudia si medzi sebou navzájom pomáhali, boli ako jedna väčšia rodina a to nielen príbuzenstvom ale aj vzťahmi. Hovorievalo sa, že boli ako tá ich dedinka – domy blízko vedľa seba, blízko boli srdcom aj ľudia medzi sebou. Vápnom vybielené malé domčeky, kvety v oblôčikoch, v sobotu vyzametané dvory, priedomie aj cesta. Taký bol obraz dediny.

Obyvateľstvo bolo čisto slovenské, svedčia o tom číre slovenské priezviská doložené starými dokladmi. Svoje žili a žijú spolu katolíci a evanjelici.

Školstvo

Začiatky školského vyučovania nie sú známe, najprv bola škola cirkevná, v roku 1885 prešla pod správu obce a bol zvolený aj školský výbor – kuratórium. V roku 1896 bola poštátnená. Druhá učiteľská stanica bola zriadená v roku 1909.

Najprv sa vyučovalo v rodinnom dome, spomína sa dom por. č. 19. Prvá učelová budova školy bola postavená v roku 1873.

V začiatkoch školského vyučovania v Lučatíne vyučovali radoví občania. Pravdepodobne jedným z prvých takýchto učiteľov bol (podľa monografie „Lubietová“) okolo roku 1805 Pavel Janek. Asi prvý s príslušným vzdelaním učiteľa sa spomína Matej Myslík z Čiech, ktorý učil od roku 1860 až 1891. Zastával aj notársky úrad. Za ním nastúpila učiteľka Lámerová, prvým správcom už dvojtriednej školy bol Juraj Strähle. Po presťahovaní školy do terajšej budovy vznikla pravdepodobne v starej budove pred rokom 1894 „OVODA“ – škôlka pre deti predškolského veku. Navštevovalo ju viacero detí. Zanikla pravdepodobne v roku 1919.

Vzdelanie pospolitého obyvateľstva bolo mizivé. Kedysi nebolo dostatok pochopenia posielat' deti do školy ani dosť peňazí na základné vzdelanie. Ved' k práci, ktorú vykonávali, ho ani nepotrebovali.

Horšie bolo s písaním. Podľa úradného zápisu z prípravy Tereziánskeho urbáru zo dňa 5. mája 1770, obec Lučatín zastupovalo päť našich občanov a vrátane richtára, nevedel ani jeden z nich písať. Namiesto podpisu urobil každý z nich križiky. Podľa ústneho podania bolo ešte na prelome 19. až 20. storočia dosť starých ľudí, ktorí nevedeli písať. Aj keď bola zavedená povinná školská dochádzka, chodili deti z niektorých rodín do školy zväčša len cez zimné mesiace, keď nebola pre ne práca.

Počas pôsobenia učiteľa Ševčíka (1896 – 1899) bolo zavedené povinné vyučovanie len v maďarskej reči. Žiakom zakazovali rozprávať slovensky aj na ulici. Za porušenie tohto príkazu dávali učiteľia žiakom na jazyk štiplavú papriku.

Hmotná a duchovná kultúra

Z hmotnej kultúry sa udržuje domáca ľudová výroba dreveného náradia – hrable, vidly, kosiská a podobne – pletenie košíkov, tkanie posteľnej bielizne, niektorých druhov pracovných odevov a najdlhšie sa zachovalo tkanie pokrovcov s rôznymi vzormi.

Strava bola striedma a jednoduchá. Jedli hlavne chlieb, mliečne výrobky od kráv, kôz, oviec, mäso z hydiny, oviec a prasiec. Najčastejšie jedlá boli: zapražené polievky, rezance, trhance s paprikou – čipkare, haruľa, krumpľ s kyslým mliekom, fučka s kukuričnou kašou – chamuľa, praženica. V pekárskych peciach piekli chutný chlieb, podymníky a haruľu. Z jemnejšieho chlebového cesta piekli na veľké sviatky kysnuté koláče plnené slivkovým lekvárom, orechami či makom, alebo potreté tvarohom. Na Vianoce piekli z takéhoto cesta ešte kúcheň, ktorý jedli namiesto chleba.

Kroj, detvianskeho typu sa nezachoval, zanikol začiatkom 20. storočia. Jednotlivé časti kroja prestali nosiť najprv muži, ktorí si našli zamestnanie pri železnici, alebo v továrni. Pracovné časti odevu sa dlhšie zachovali u žien v domácnosti a celkove sa najdlhšie zachoval kroj na salašoch. Bačovania a valasi chodili v kroji aj po druhej svetovej vojne.

Pestrejšia a trvalejšia bola duchovná kultúra. Ľudia aj keď chudobní, ustali z každodennej práce, boli zhovorčiví a veselí. Spevom ľudových a náboženských piesní si spríjemňovali život. Veselšie bývalo po práci večer na priedomí. Starší debatovali, spomínali, mládež spievala v skupinkách a v nedeľu peši do kostola v Slovenskej Ľupči. Pováčšine bosí, topánky v ruke a obúvali sa pred kostolom a z kostola tiež bosí.

Bohaté zvykoslovie začínalo novoročnými vinšami, s hviezdou sa chodilo na Tri krále, s maskami a ražňom na fašiangy, nasledovalo vynášanie moreny, gúľanie

koláčov po oráčine, aby bola dobrá úroda, kúpačka na Veľkú noc, sadenie májov – sadili sa brezy – na Turíce, Jánske ohne, nasledovalo liatie olova na Luciu, zvyky na Mikuláša a končilo sa najkrajšími zvykmi vianočnými: spievanie pod oknami, vinšovačky a tradičné vianočné jedlá dopĺňali neopakovateľné čaro Vianoc. Bohatstvom a krásou ľudových zvykov žila dedina naplno koncom minulého a ešte aj začiatkom 20. storočia. Niektoré zvyky čiastočne ochudobnené sa zachovali dodnes. Na Štedrý večer a Silvestra sa chodí spievať k najbližšej rodine, susedom, alebo k dobrým priateľom a na Božie narodenie a Nový rok chodia chlapi vinšovať aspoň k najbližším a tak je to aj na Veľkonočný pondelok s kúpaním. Na ostatné zvyky sa už len v dobrom spomína.

Ľudové piesne aj niektoré prvky ľudových tancov pomáhali udržiavať aj časté bohato navštevované ľudové zábavy. Koncom 19. aj v prvej polovici 20. storočia hrávali na nich väčšinou naši muzikanti – cigáni a hrávali aj v okolitých dedinách.

Literatúra: Vlastivedný slovník obcí Slovenska.

Zápisy z rokov 1901 – 1930

Väčšina objektov, ktoré zabezpečujú základné podmienky života obce už bola vybudovaná. Len nadstavba školy bola dokončená v roku 1909. Na obidvoch podlažiach bolo po jednej učebni a po jednom byte. V roku 1909 bola zriadená aj druhá učiteľská stanica.

Ďalšie aktivity obyvateľov začiatkom 20. storočia smerujú viac k pozdvihnutiu úrovne verejného života v obci, zlepšeniu životnej úrovne obyvateľov, rozvoju služieb a osvetovej činnosti.

Hospodársky a spoločenský pokrok

Slovenskí učitelia, ktorí nastúpili v roku 1919 – správca školy Martin Lacko z Povrazníka (do roku 1935) a Štefan Náter z Moštenice (do roku 1925) sa usilovne zapojili do osvetovej a národnohospodárskej práce pre občanov. Značný podiel na tejto činnosti mali aj naši pokrokovejší občania, napr. Emil Šefranko a ďalší. Zakladali v obci verejnoprospešné spolky a družstvá, napr.:

- **Lučatínsky potravný spolok, začal pracovať 4. marca, resp. 8. marca 1919.**
- **Úverné družstvo bolo založené 23.1.1921 a služby začalo poskytovať od 15.5.1921. Neskorší vedúci, Ján Bobok poskytol pre jeho činnosť aj miestnosť v rodinnom dome (porad. číslo 37).**
- **Požiarny zbor, založený v roku 1926.**
- **Pasienkové spoločenstvo, založené 1.10.1926.**
- **Svojpomocný spolok hospodárskych strojov vznikol v roku 1937. Postupne vlastnil rotovník, mláťačku, cirkulár**

a neskoršie aj ďalšie stroje. Údajne to bol prvý takýto spolok na Slovensku a pravdepodobne aj jediný. V roku 1948 bol premenovaný na Strojové družstvo.

Výroba a výstavba

- **Po roku 1912 bolo vybudovaných päť kopaných studní prekrytých strieškou.**
- **Píla na Mlynčoku na vodný pohon pracovala už koncom 19. storočia do roku 1945.**
- **Pílu na Potoku pri železničnej stanici postavilo Nákupné družstvo Slovenská Ľupča v roku 1930 až 1931. Ľudove nazývaná „Michálikova píla podľa najväčšieho podielníka, ktorým bol Michalik zo Slovenskej Ľupče a bol aj správcom píly. Pracovala do roku 1956. Bola na elektrický pohon, mala moderné riešenie, rozvetvenú koľajnicovú dopravu. Jedna vetva viedla cez štátnu cestu na nakladaciu rampu železničnej stanice. Zamestnávala priemerne 15 – 20 pracovníkov.**
- **Pálenica postavená za Hronom na rázcestí ciest do Dolnej doliny a Hornej doliny pracovala v rokoch 1921 – 1939. V poradií je to druhá pálenica, prvá bola zlikvidovaná pri výstavbe železničnej trate.**
- **V rokoch 1929 – 1930 bol v rímsko-katolíckom kostole postavený oltár a urobená umelecká maľba interiéru.**
- **V roku 1933 bola postavená letná maštal' na Čiernochove pre mladý statok – jalovinu, ktorý sa tam pásol cez letné obdobie.**
- **Výrobná bryndze v rokoch 1920 – 1921 spracovávala bryndzu len pre dve zákazky. Jednu do Ostravy a jednu, neúspešne, do Viedne. Bol to pokus neúspešného podnikania.**
- **Tehelňa, od roku 1924, pôvodne ako družstevná do roku 1944, potom ju vlastnil Kofroň, ktorý podľa potreby páliť aj vápno. Postavená bola na Hlíništi v časti Predľubietu.**
- **V júni 1931 bola elektrifikovaná dedina okrem miestnej časti Kutina.**
- **Obecný most bol znovu postavený pri škole v rokoch 1919 – 1921.**

Služby a remeslá

- **Poštovú službu vykonával najprv pracovník železničnej stanice do roku 1926, keď bol zriadený poštový úrad v budove Potravného družstva, teraz budova Spotrebného družstva JEDNOTA. Bol umiestnený v priestoroch neskoršej predajne mäsa.**
- **Najznámejšie remeslo bolo kováčske. Kováč – podkováč poskytoval služby najčastejšie. Známa je len Šišiakova šmykňa, stála pri hlavnej ceste vedľa odbočky do Kutiny.**

Koncom 19. storočia robil v nej kováča Karaska z Liptova aj s bratom. Posledným kováčom bol Jozef Dubeň, ktorého kvalitné služby vyhľadávali furmani aj z iných dedín.

- *Kolárske remeslo, ktoré priamo súvisí s povozníctvom, malo pravdepodobne tiež dlhšiu tradíciu. Známy je nám len Ján Chovan, ktorý vykonával toto remeslo po celý život na prelome 19. – 20. storočia. Mal pomerne dobre vybavenú dielňu vo svojom rodinnom dome (porad. číslo 46). Nástroje a pomôcky z nej opatruje Ing. Ján Muránsky.*
- *Obuvníci, bolo ich niekoľko, sa venovali remeslu popri inej práci.*
- *Z aktivít Emila Šefranku hodno ešte spomenúť vysádzanie ovocných stromkov na pasienkoch Čierťaz, Brdo, Potok a Čiernochovo v rokoch 1932 – 1948, ako aj založenie štepnice nad cintorinom. Vysadených bolo 313 kusov, väčšinou orechovce a čerešne. V rokoch 1921 – 1951 organizoval nákup ovocných stromkov zväčša pre občanov, celkom sa nakúpilo vyše 3000 kusov.*

Obecná správa

Obecná správa zaznamenala v 20. storočí významné zmeny ako odraz politických zmien a demokratizáciu spoločnosti. Ešte začiatkom 20. storočia obecné zastupiteľstvo sa skladalo z ôsmich členov a richtára. Predstavenstvo obce tvoril richtár, jeho zástupca (námestník), dvaja prisazní a notár. V tom čase bol richtárom Jozef Muránsky, od 16.5.1885 a tento úrad zastával nepretržite do 10.1.1909. Notárom bol v tom čase Ján Koppa, od roku 1908 Adolf Strähle.

Zápisnice obecného zastupiteľstva boli na prelome 20. storočia písané maďarsky a to od roku 1896. Posledná zachovaná zápisnica písaná maďarsky je z 5.2.1918. Ďalšie sa nezachovali. Prvou zachovanou zápisnicou po skončení 1. svetovej vojny, písanou už slovensky, je zápisnica z 5.12.1920.

Dňa 14.11.1918 založilo 76 našich občanov Odbočku Slovenskej národnej rady (SNR), ktorá spravovala veci verejné v obci. Bolo to jedno z najväčších zhromaždení našich občanov. Na zhromaždení bola prečítaná Rezolúcia o vytvorení spoločného štátu ČSR, doručená E. Šefrankovi kurierom z Martina. Bol zvolený výbor v tomto zložení:

1. **Predseda - Šefranko Emil**
2. **Zapisovateľ - Kubiš Eduard – stolár**
3. **Pokladník - Svetlík Štefan**
4. **Členovia - Dvorský Ondrej**
– zástupca starostu
5. **Banjat Juraj**
6. **Muránsky Juraj – roľník**
7. **Šefranko Ján ml.**
8. **Číž Ján**
9. **Kereš Juraj**
10. **Filip Pavel st.**
11. **Lakomčík Ján**

12. **Uhrík Juraj**
13. **Fúdor Michal**
14. **Dvorský Jozef**
15. **Fúdor Martin**

Okrem toho boli zvolení piati náhradníci.

Dňa 24.11.1918 sa zúčastnilo asi 70 našich občanov v Slovenskej Ľupči na manifestačnom zhromaždení. Na čele nášho sprievodu šiel so slovenskou zástavou Matej Bobok na bielom koni. Na zhromaždení bola prečítaná Martinská deklarácia slovenského národa a Rezolúcia o vytvorení spoločného štátu ČSR.

Odbočka SNR bola po zvolení vlády dňa 23.1.1919 rozpustená. Administratívne a politické veci viedli notári. Starostom ostal Ondrej Dvorský, v obci nastal pokoj. Podľa E. Šefranku „...prevrat prešiel hladko bez pomstychtivosti“.

Voľbám do obecného zastupiteľstva 16.3.1923 predchádzala „tuhá agitácia“. Bolo zvolené 15-členné zastupiteľstvo a pracovali pri ňom tri komisie. Politické strany získali nasledovný počet mandátov:

- ľudová strana - 7 mandátov
 - republikánska strana - 4 mandáty
 - komunistická strana - 3 mandáty
 - sociálnodemokratická strana - 1 mandát
- Za starostu bol zvolený Ondrej Turčan, kandidát ľudovej strany a vo funkcii zotrval približne dva a pol roka.

Štatút: Obecné zastupiteľstvo sa vo svojej práci riadilo Organizačným štatútom obce Lučatín, schváleným 15.10.1924. Prínosom pre obec bolo dočasné zriadenie notariátu v roku 1921. Definitívne bolo zriadené sídlo notariátu v našej obci v roku 1925 a boli k nemu pričlenené obce Moštenica a Hiadel'.

Obyvateľstvo

Počet obyvateľov bol v roku: 1900 - 617, 1910 - 667. Pri sčítaní ľudu v roku 1921 mala obec Lučatín 635 obyvateľov, z toho 277 chlapov, 358 žien. Z toho počtu bolo katolíkov 402, evanjelikov 230 a židia boli traja. V tomto počte je zahrnutá malopčetná skupina cigánov – Rómov. V prvej polovici 20. storočia tu bývalo len päť muzikantských rodín (Kalman, Bartoš, Eremiáš, Harvan, Lacko).

Čítať a písať nevedelo, podľa sčítania ľudu 110 občanov. Domnievam sa, že tento počet sa vzťahuje na tých, čo nevedeli písať. Z ústneho podania starých občanov možno konštatovať, že v tomto období, nevedelo čítať len niekoľko starých ľudí a viac bolo tých, čo nevedeli písať. Niektorí sa nenaučili ani písať. Boli však takí, ktorí chodili do školy, naučili sa písať aj čítať, ale písať postupne zabudli. Medzi nich patrili väčšinou ženy, ktoré dlhé obdobie nepotrebovali písať a časom aj zabudli, písmo prestali ovládať. Čítať obyčajne nezabudli, lebo čítali kalendáre, modlili sa a spievali podľa nábožných kníh.

Bieda obyvateľstva ustupuje len pomaly

predovšetkým v rodinách bez pravidelného príjmu zo zárobku. Väčšina rodín sa živila poľnohospodárskou činnosťou, prípadne ďalšími spomenutými nestálymi zdrojmi obživy. Aj rodiny, v ktorých má už aspoň jeden člen rodiny pravidelný mesačný príjem, ako sú železničiar a robotníci v priemyselných podnikoch, ostávajú aj pri poľnohospodárskej činnosti – kovorofníci. Naďalej pokračuje vysťahovalectvo do Ameriky, menej do európskych štátov.

Pred a počas 1. svetovej vojny bolo, podľa E. Šefranku, 50% furmanov, 40% čipkárov, 10% malo iné zamestnanie. Údaje sa pravdepodobne vzťahujú len na mužov. Čipkárstvo počas 1. svetovej vojny zaniklo. Prvá svetová vojna všeobecne zhoršuje život občanov, naviac bolo treba nahradiť v hospodárstve pracovnú silu za muža, či syna na fronte. Počas 1. svetovej vojny prišlo o život 25 chlapov.

Ešte začiatkom 20. storočia pretrvávala domácka výroba dreveného náradia. Rozšírená bola výroba hrabieli, prútených košov a metiel. Znáмым bol Ján Plieštík (1898-1981), nielen ako muzikant – hráč na ľudových nástrojoch, ale aj ako ich výrobca. Vyrábali pišťalky, fujary, gajdy a tiež unikátnu pišťalku – bezdierkový kosáček.

Kultúra - osвета

Učitelia začali hneď po prvej svetovej vojne šíriť osvetu a kultúru medzi starších občanov. Prvý „naukobež“ – organizované vyučovanie dospelých, kde sa učili písať a čítať – organizoval a viedol správca školy Lacko v januári až marci 1920. V ďalšom roku naukobež prebiehal v zimnom období 1924/1925. Počas zimných večerov v rokoch 1922 – 1923 poriadali učitelia rôzne prednášky. Zúčastňovali sa ich väčšinou ženy. V zimnom období 1924/25 s prednáškami prestali pre malý záujem. Organizovali rôzne oslavy, slávnosti a akcie najprv školské pre žiakov, postupne aj verejné.

Niektoré zaujímavé príležitostné akcie:

- **Slávnostný bol koniec školského roku 1920/21 dňa 28 júna. Žiaci recitovali a spievali, potom nasledoval majáles, na ktorom organizovali zbierku na knižnicu. Zisk bol 150,20 Kčs.**

- **Počas školského roku založili spevokol mládeže, ktorý viedol správca školy Lacko. Zadržali dva zábavné večierky. Návštevy na nich boli hojné a tak čistý osôh z obidvoch predstavení bol 602,- Kčs a bol venovaný na žiacku a ľudovú knižnicu.**

- **28. 10. 1922 - národný sviatok, 2. 2. 1923 - 60. výročie založenia Matice slovenskej, 1924 - 5. výročie smrti M. R. Štefánika, 1928 - v lete bola stromková slávnosť, 28. 10. 1928 - na počesť 10. výročia štátneho sviatku prešiel dedinou lampiónový sprievod školákov, dievčieniec, hasičského zboru a obecného predstavenstva, 1930 - Deň slobody, 1931 - Deň matiek.**

(Pokračovanie v budúcom čísle)